

ז באייר תשפ"ד
15 במאי 2024

לכבוד :
מנהל/יות התיכונים
מנהל/יות החטיבות העליונות
רכזים/ות ומורים/ות לעברית בחטיבה העליונה

סמסטר ראשון כבר בתיכון¹

♣ [מצגת המפגש](#)

♣ [הקלטת המפגש](#)

♣ **עיקרי מפגש החשיפה לתוכנית:**

רקע

מטרתה של התוכנית "סמסטר ראשון בתיכון" היא לפתח כישורי למידה אקדמיים, לבסס את תחושת המסוגלות העצמית בהקשר האקדמי ולאפשר צבירת נקודות זכות אקדמיות במהלך הלימודים בתיכון.

רציונל

התוכנית החדשה היא נדבך נוסף בתפיסת תחום הדעת **עברית בחינוך העליסודי** בכלל ובחטיבה העליונה בפרט.

על פי תוכנית הלימודים בעברית לחינוך העליסודי, שיעורי עברית בחטיבת הביניים נוטעים את היסודות האורייניים בהבנת הנקרא, בהבעה בכתב ובעלפה, ובחטיבה העליונה נוספת הקומה האקדמית המתבטאת בין השאר בכתיבה הטעונית ובכתיבת סקירת הספרות בבחינת הבגרות. לתלמידים ניתנים הכלים האורייניים-האקדמיים שמסייעים להם בלימודיהם בתיכון ובהגיעם ללימודים האקדמיים במוסדות להשכלה גבוהה. עם זה, דרישת הסף בכל החוגים והפקולטות היא עדיין קורס בסיסי באוריינות אקדמית או בכתיבה אקדמית, אשר חופף בתכניו לתכנים שנלמדים בתיכון.

תוכנית **סמסטר ראשון בתיכון** מאפשרת ללמד את הקורס האקדמי בשיעורי עברית בכיתה על-ידי המורה לעברית ועל-פי מערכת השעות, וכך הציון בקורס האקדמי יהיה רכיב בציון הבגרות במקצוע וגם יקנה לו 6 נקודות זכות אקדמיות (נק"ז).

מבנה הלמידה

הכיתות בתוכנית הן הכיתות האורגניות והן תלמדנה במהלך שיעורי עברית את הקורס האקדמי של האוניברסיטה הפתוחה "**קריאה וכתיבה אקדמית**". לימודי הקורס ישתלבו בשעות עברית במערכת, ימירו בכך את לימודי הבנה והבעה (לרבות כתיבת התלקיט) וישלבו

¹ למשרד החינוך ולאוניברסיטה הפתוחה שמורה הזכות לעדכן פרטים הנוגעים למתווה התוכנית, למבנה ולתכנים ככל שיידרשו וככל שיימצא לנכון. כל עדכון שכזה יוצג מראש למורים שילמדו בתוכנית.

עם התכנים בלשון ובדקדוק. הוראת תוכני הקורס האקדמי יתחילו במחצית השנייה של כיתה י ויסתיימו בתום המחצית הראשונה של כיתה י"א. בסוף כיתה י"א ייגשו התלמידים לבחינת הבגרות ה"מקוצרת" שתכלול רק את הפרקים הלשוניים (בדומה לתלמידים הנבחנים בתוכנית המיזם ונבחנים בשאלון 11271).

התוכנית ה"רגילה"	סמסטר ראשון בתיכון - עברית
כיתה י	כיתות י
30% – ציון פנימי, בית ספרי	30% – ציון פנימי, בית ספרי
<ul style="list-style-type: none"> תלקיט כתיבה חטיבה לשונית אחת: תחביר או צורות 	<ul style="list-style-type: none"> חטיבה לשונית אחת: תחביר או צורות
כיתות י-י"א	כיתות י-י"א
70% - ציון חיצוני (+ ציון "מגן" בית ספרי):	35% הקורס "קריאה וכתיבה אקדמית" מטלות בבדיקה אוטומטית ובבדיקת המורה + מבחן מסכם של האו"פ (במועד חורף י"א)
<ul style="list-style-type: none"> בחינת בגרות: הבנת הנקרא כתיבה ממוזגת לשון – שם המספר + החטיבה הלשונית האחרת: תחביר או צורות 	<ul style="list-style-type: none"> 35% בחינת בגרות "מקוצרת" בחינת בגרות (בקיץ י"א בלבד) לשון – שם המספר + החטיבה הלשונית האחרת: תחביר או צורות

חלוקת שעות מומלצת (לפי 3 ש"ש בי ר3 ש"ש בי"א)	
כיתה י	כיתה י"א
2 ש"ש – הקורס האקדמי 1 ש"ש – לשון	1 ש"ש – הקורס האקדמי 2 ש"ש – לשון
בית ספר שהקצה עד היום לשיעורי עברית שעות הוראה נוספת מעבר ל6 ש"ש במשך השנתיים, ימשיך להקצות אותם וחלוקת השעות תיעשה בהתאם.	

התכנים

התכנים הם התכנים של הקורס האקדמי שפותח עלידי האוניברסיטה הפתוחה. התכנים עברו התאמה לצרכים הייחודיים של תלמידי התיכון, בעיקר בהתאמת חומרי הלמידה והטקסטים שאותם יתרגלו התלמידים. הקורס הסמסטרילי הקיים באוניברסיטה הפתוחה יותאם לשתי מחציות בית ספריות (מחצית ב של כיתה י ומחצית א של כיתה י"א). ההתאמות הללו יאפשרו לתלמידי כיתה הטרונגנית ממוצעת במערכת החינוך לעמוד בהצלחה באתגר האקדמי של התוכנית.

תפקיד המורה

המורה לעברית הוא/היא המורה בקורס המלמד/ת את התלמידים. המורים יקבלו גישה מלאה לאתר הקורס ולתכניו. האתר יספק למורה ערכות מלאות הכוללות מערכי שיעור, מגוון תרגילים וחומרי העשרה. המורים יקבלו הדרכות ותמיכה מלאה של צוות האוניברסיטה הפתוחה. המורים יידרשו לבדוק כשתי מטלות בכל מחצית.

הערכה

ההערכה הסופית בקורס כוללת את המטלות בבדיקה המורה (כשתי מטלות במחצית) מטלה בבדיקה אוטומטית של המערכת ומבחן סיכום שיבדוק מעריך חיצוני מטעם האוניברסיטה הפתוחה. הציון הסופי בקורס ייזקף לזכות התלמיד בחישוב נקודות הזכות האקדמיות, והציון לבגרות יהיה ציון הקורס בתוספת נקודות בונוס בהתאם להחלטת משרד החינוך. (הציון הסופי במקצוע יהיה שקלול של הערכת פנימית (30%), ציון הקורס + הבונוס (35%) וציון בחינת הבגרות "המקוצרת" (35%).

למה התוכנית כדאית לתלמידים?

- ✓ התוכנית מציעה לתלמידים העמקה של כישורי הקריאה והכתיבה האקדמיות שישרתו אותם בלימודיהם בתיכון, לרבות במשימות ובמטלות בתוכנית ההיבחנות הגמישה במקצועות מדעי הרוח.
- ✓ התלמידים זכאים להכרה אקדמית (אקדמיטציה) על לימודיהם באוניברסיטה הפתוחה (6 נק"ז).
- ✓ הלומדים בתוכנית יקבלו בונוס לציון הקורס כשזה יומר לציון בתעודת הבגרות.
- ✓ בבחינת הבגרות החיצונית ייבחנו התלמידים רק על פרקי הלשון (באחת מחטיבות הלשון).
- ✓ התלמידים בקורס הם במעמד סטודנט של האוניברסיטה הפתוחה. בעבור התלמידים יש בזה התנסות מעצימה כשלעצמה.

למה התוכנית כדאית למורים?

- ✓ המורים יקבלו הכשרה ייעודית להנחיית הקורס, שתוכר גם לצורך גמול.
- ✓ המורים ייהנו מחומרי הוראה מקצועיים, הכוללים מערכי שיעור, מצגות, תרגילים ועוד, שיהפכו את מלאכת ההוראה קלה יותר.
- ✓ המורים יזכו להוביל את תלמידיהם בתוכנית ייחודית ראשונה מסוגה בישראל.

שנת תשפ"ה – שנת הטמעה הדרגתית ראשונה

קבוצת חלוץ של שמונה בתי ספר (ואחת עשרה כיתות) החלה את המסלול כבר בשנת תשפ"ד. אנו מזמינים את כלל בתי הספר להצטרף למחזור השני שיחל בשנה"ל תשפ"ה. אין חובה שכל כיתות השכבה יצטרפו, ובהחלט אפשר לצרף בשלב זה רק כיתה אחת מבית הספר או כיתה אחת לכל מורה לבחירת בית הספר.

חשוב שתיבחרנה –

- * כיתות י שהמורים המלמדים בהן ימשיכו עם כיתותיהם לכיתה י"א
- * כיתות הניגשות לבחינת הבגרות לא לפני מועד קיץ י"א

מומלץ כי עד שיתאפשר למורה בתוכנית לעמודה על טיבה של התוכנית ועל התאמתה לכיתות חנ"ם, מב"ר או אתגר, לא יצורפו כיתות אלה לתוכנית.

תוכני הקורס

את הקורס **קריאה וכתיבה אקדמית** לומדים באוניברסיטה הפתוחה כיום יותר מאלף סטודנטים בכל סמסטר. מקצתם תלמידי תיכון במסגרת התוכנית "אקדמיה בתיכון". הקורס נכתב ברגישות רבה לקהלים ייחודיים, כמו סטודנטים מהחברה הערבית או מהמגזר החרדי.

שלוש הנחות עבודה מרכזיות הנחו את מפתחי הקורס:

- **למידה של מיומנויות צריכה להיעשות בתוך הקשר תוכני.** הקורס מבוסס על ערכת טקסטים אקדמיים. במהלך הקורס התלמידים מכירים את עולם התוכן של הטקסטים בערכה, ועליה הם נדרשים ליישם את המיומנויות שנלמדו.
- **למידת המיומנויות נעשית מתוך אתגור והנאה.** הנושאים מעניינים, ומשולבים בהם רכיבים של משחק הן במהלך השיעורים הן באתר הקורס.
- **למידה של מיומנויות מחייבת תרגול רב והתנסות.** כתיבה אינה עניין רק ללמידה תיאורטית, אלא היא מחייבת התנסות ותרגול רב. באתר הקורס ובמצגות השיעורים משולב מגוון עשיר של תרגילים, ומטלת ההערכה המסכמת היא כתיבת נייר עמדה בהיקף של שלושה עמודים.

הקורס כולל 6 יחידות לימוד עיקריות:

- 01 הטקסט האקדמי
- 02 הפקת ידע מטקסט אקדמי
- 03 כתיבת תשובות לשאלות
- 04 כתיבה טובה: פיתוח וניסוח תשובות
- 05 פענוח מאמר אקדמי
- 06 כתיבת טקסט עצמאי

מבנה הקורס

פיתוח הקורס:

- ליאת הרט
- ד"ר נורית מלניק
- ד"ר מיכל בן שאול
- ד"ר מרב אור אמרגי
- ד"ר הודא אבו-מוך

יחידה 1

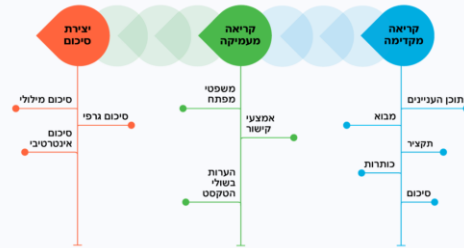
הטקסט האקדמי

- יחסים בין טקסטים
- שפת הטקסט
- זיהוי השיח של התחום
- כתיבת רשימה ביבליוגרפית
- זיהוי מבנה לוגי של טקסט
- סוגי מידע בטקסט אקדמי
- הבחנה בין עובדות לפרשנות

יחידה 2

הפקת ידע מטקסט אקדמי

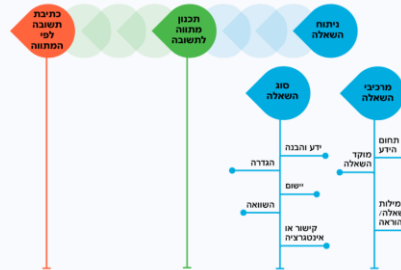

- זיהוי עיקרון מארגן בתוכן עניינים
- שחזור מבנה של תוכן עניינים
- פסקת פתיחה ופסקת סיכום
- קריאה מקדימה - תקציר המאמר
- קריאה מקדימה - כותרת משנה
- זיהוי משפט מפתח בפסקה
- זיהוי מילות קישור
- רישום הערות בשולי הטקסט
- הערכת סיכום מילולי
- יצירת סיכום גרפי
- יצירת סיכום אינטרטיבי

יחידה 3

כתיבת תשובות לשאלות

- ניתוח מרכיבי השאלה
- הקשר בין ניתוח שאלה לתשובה טובה
- ניתוח וסיווג שאלות
- מתווה לתשובה לפי סוג השאלה
- כתיבת תשובה לפי המתווה
- ניתוח תשובה לשאלה

יחידה 4

כתיבת תשובה - פיתוח וניסוח תשובות

- כתיבת פרפראזה
- משלב אקדמי
- סימני פיסוק
- תיקון משפטים
- חלוקת טקסט לפסקאות
- סידור משפטים בפסקה
- מילות קישור
- שימוש במאזכרים
- הערכת תשובות

יחידה 5 פענוח מאמר אקדמי

- חיפוש מקורות אקדמיים
- זיהוי סוג מאמר
- זיהוי מבנה המאמר
- קריאה מקדימה - הכותרת והתקציר
- קריאה מעמיקה - המבוא
- קריאה מעמיקה - שיטת המחקר ותוצאותיו
- קריאה מעמיקה - הדיון

יחידה 6 כתיבת טקסט עצמאי

- זיהוי תרומת המקורות שאיתרנו
- דרכי שילוב המידע מן המקורות השונים
- מבנה פסקת הפתיחה
- בניית פסקת הסיום
- בחירת כותרת

לוח הזמנים (כפוף לעיצומי ארגון המורים ולהנחיותינו למורים)

מרץ-מאי	יולי, ספטמבר נובמבר - דצמבר	סוף יוני	9.6.24
השתלמות למורים ולמורות חלק שני	השתלמות למורים ולמורות חלק ראשון	כנס מקוון לנבחרת	מורות ומורים המעוניינים להצטרף לתוכנית נדרשים ליידע את מנהל/ת בית הספר, ולמלא את טופס ההרשמה עד ליום ראשון, 9.6.2024.

בעמודים הבאים תוכלו למצוא שאלות ותשובות בנושא. בכל שאלה נוספת אפשר לפנות לח"מ או למדריכות במחוזות.

בכבוד רב,

תומר בוזמן

מפמ"ר עברית בחינוך העליסודי

העתקים:

ד"ר טלי ניב, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
נרית כץ, מנהלת אגף אקדמיזציה ולמידה דיגיטלית
ד"ר ציונה לוי, מנהלת אגף שפות

שאלות ותשובות

ש האם נקודות הזכות האקדמיות תקפות רק ללימודים באוניברסיטה הפתוחה או גם בשאר המוסדות להשכלה גבוהה הארץ?

ת אלה נקודות זכות אקדמיות מטעם האוניברסיטה הפתוחה. הכרה בנקודות האקדמיות הללו במוסדות האחרים היא תלוית מוסד, חוג ותוכנית לימודים. עלפירוב המוסדות האקדמיים נוהגים להכיר בנקודות זכות של האוניברסיטה הפתוחה.

ש תלמידי לומדים במקצועות מדעיים-טכנולוגיים - האם הקורס רלוונטי להם?
ת זהו קורס שמשתלב בלימודי הלשון לבגרות. הוא מחליף רכיב בגרות. כך שכל התלמידים יכולים ללמוד בו בלי קשר למסלול המגמה.

ש האם תוכל רק כיתה אחת מתוך השכבה להצטרף לתוכנית?
ת כן

ש יש סילבוס מסודר?
ת סילבוס מסודר יינתן לנבחרת המורים שתלמד בקורס.

ש האם התוכנית מחייבת לימוד כיתות שלמות או שניתן גם ללמד קבוצת תלמידים חלוצה?
ת התוכנית מיועדת לכיתות שלמות כחלק מההוראה לקראת בחינת הבגרות. היא לא מיועדת לקבוצת תלמידים מהכיתה או לתלמידים בודדים. אפשר ליצור כיתה אורגנית (כמו הקבצה) שתורכב מתלמידים מכל אחת מכיתות השכבה.

ש האם לציון באוניברסיטה הפתוחה ניתן הבונוס?
ת הציון הסופי בקורס ייזקף לזכות התלמיד בחישוב נקודות הזכות האקדמיות. הציון לבגרות יהיה ציון הקורס בתוספת בונוס.

ש האם המורים זכאים לגמול מיוחד?
ת המורים זכאים לגמול ההכנה לבגרות. גמול המורים לא משתנה ולא נפגע. על ההשתלמות יקבלו המורים גמול השתלמות.

ש התכנים מתאימים לבתי הספר החרדיים?

ת הקורס נכתב ברגישות רבה לקהלים ייחודיים, כמו סטודנטים מהחברה הערבית או מהמגזר החרדי. עם זה, התלמידים בתוכנית יידרשו לעבודה במחשב ולגישה לחומרים המקוונים באתר הקורס במרשתת. כדאי להתייעץ עם הפיקוח על החינוך העצמאי.

ש האם תוכנית זו תמיר את התלקיט?

ת כן

ש האם צריך מחשב לכל תלמיד בזמן השיעור?

ת לא, אך תידרש גישה למחשבים בשיעורי הבית ובתרגולים. הלמידה בכיתה תונחה עלידי המורה. לפעמים אפשר יהיה לקיים שיעורים גם באמצעות המחשב.

ש איך אפשר ללמד בתוכנית באופן שוטף ללא מחשב בכל שיעור?

ת לכיתות בתוכנית תינתנה חוברת של חלק מתוכני הקורס והמאמרים לתרגול.

ש האם כיתות מב"ר תוכלנה להצטרף לתוכנית?

ת איננו ממליצים בשנה הראשונה.

ש כמה מטלות יצטרך התלמיד להגיש?

ת ההערכה בקורס כוללת מטלות בבדיקה המורה (כשתי מטלות במחצית), מטלות בבדיקה אוטומטית של המערכת ומבחן סיכום שיבדוק מעריך חיצוני מטעם האוניברסיטה הפתוחה.

ש מה ההבדל בין התוכנית הזאת לתוכנית המיזם? האם זה מחליף את המיזם והממיר?

ת זוהי תוכנית מקבילה לתוכניות המיזם והממיר. ההבדל הוא בתכנים הנלמדים במסגרת התוכנית, ההכרה האקדמית שניתנת בתוכנית זאת, והבנוס לציון הקורס. עם זה, בתוכנית המיזם הציון כולו הוא פנימי, ואילו בקורס האקדמי את המטלה הסופית בודק מעריך חיצוני מטעם האוניברסיטה הפתוחה.

ש האם קיים ציון שנתי להערכה החיצונית? מה משקלו?

ת לניגשים לבחינת הבגרות החיצונית (על פרקי הלשון) ניתן ציון "מגן" כמו בכל בחינת בגרות, ובפרט כמו לתלמידי תוכנית המיזם הניגשים לבחינת הבגרות החיצונית. ערך ציון המגן הוא כרגיל 30% מהציון הסופי בבחינה. (מגן 30% – בחינה 70%).

ש האם בסוף כיתה י אפשר להחליט לא להמשיך בתוכנית? במקרה זה – האם הציון של סוף כיתה

י הוא ציון 30%?

ת אפשר להחליט שלא ממשיכים בתוכנית בכיתה י"א. במקרה זה הציון של כיתה י יישלח כציון ה־30% רק אם מולאו כל החובות של כיתה י הן במסגרת הקורס הן בהוראת התכנים הלשוניים של תוכנית ה־30%.

ש התוכנית יכולה להשתלב עם תוכנית ממיר הבגרות?

ת לא

ש האם התוכנית מתאימה גם לנבחנים בשאלון 75281 של החינוך העצמאי? אם כן, האם תוכני הלימוד מפוקחים ע"י הפיקוח העצמאי?

ת כרגע התוכנית על תכניה אינם מפוקחים עלידי הפיקוח העצמאי. מוסדות חרדיים המעוניינים להשתלב בתוכנית נדרשים לאישור הפיקוח העצמאי.

ש איך הקורס משתלב עם הבחינה עתירת המדיה? האם אפשר לשלב בין התוכנית הזאת לבין הבגרות עתירת המדיה?

ת לא. כרגע זה לא משתלב. אולי בעתיד.

ש למה לא להתחיל את הקורס בתחילת כיתה י'?

ת הקורס מתחיל במחצית השנייה של כיתה י'. המחצית הראשונה תוקדש ללימודי הלשון או לתכנים נוספים מתוכנית הלימודים שאינם נכללים בקורס.

ש האם יהיו מועדי ב או מנגנון לשיפור ציון?

ת כן. כנהוג באקדמיה

ש מה לגבי חטיבת הביניים? יש משהו רלוונטי לכיתה ט?

ת התוכנית מיועדת לחטיבה העליונה וללומדים בכיתה י'.

ש האם התוכנית רלוונטית לתלמידי המגזר הערבי?

ת התוכנית אינה מותאמת כרגע לבתי הספר הערביים. בשלב זה היא מיועדת לתלמידים דוברי עברית כשפת-אם הלומדים על-פי תוכנית הלימודים עברית: הבנה, הבעה ולשון לבתי הספר דוברי עברית.

ש האם ההשתתפות בקורס כרוכה בתשלום מצד בית הספר?

ת לא. התוכנית אינה כרוכה בתשלום של בית הספר.

ש האם המורים יקבלו מחוון בדיקה מסודר לבדיקת המטלות?

ת כן

ש איפה החלק הלשוני של כיתה י' בא לידי ביטוי?

ת החלק הלשוני על-פי תוכנית הלימודים של ה-30% יילמד במקביל לקורס בשעות הוראת המקצוע. ישנם גם תכנים לשוניים שישולבו במהלך הקורס, תכנים המשרתים את הבנת הנקרא ואת הכתיבה.

ת האם ההשתלמות למורים תיערך במחצית א של כיתה י?
ש כן. ראו לוח הזמנים הטנטטיבי בעמוד 6 במסמך זה.

ש איך נרשמים לתוכנית?
ת יש לפנות למנהל/ת בית הספר. על מנהל בית הספר להגיש לפיקוח במחוז את הבקשה.

ש האם התוכנית מתאימה למי שמגיש במועד חורף?
ת לא

ש המחצית השנייה של כיתה י"א, עד מועד הבגרות, מאוד קצרה...
ת ראו את ההצעה לחלוקת השעות בעמוד 2 במסמך זה. אין הכוונה שרק במחצית ב לומדים את התכנים הלשוניים. התכנים הלשוניים נלמדים מתחילת השנה במקביל לקורס. גם כיום כל התכנים לבחינת הבגרות נלמדים במקביל מתחילת השנה.

ש האם יש אפשרות להצטרף להכשרת המורים מבלי ללמד בפועל את הקורס (בחשיבה עתידית להגיע ללימוד לשנה שלאחר מכן לאחר התנסות בחומרים)?
ת לא. ההכשרה מיועדת רק למורים המלמדים בתוכנית.

ש האם ההשתתפות בתוכנית עשויה להעניק לתלמידים שילמדו בה כלים המותאמים במידה רבה יותר לכתיבת עבודת גמר (ברמת 5 יחידות בגרות)?
ת כן

ש יש תלמידים בכיתה הטרוגנית שלא מתאימים לתוכנית הזו ואולי ינשרו באמצע...מה עושים?
ת מה שעושים עם תלמידים שנושרים באמצע הלימודים בתוכנית הרגילה לבגרות: מאפשרים שיעורי תגבור, סיוע פרטני, השתתפות במחצית השלישית, השלמת הבגרות הכללית המלאה וכדומה. תלמיד שלא יעמוד במטלות הקורס ייגש לבגרות המלאה.

ש האם אפשר להחיל את התוכנית על שיעורי עברית בכיתה ט מדעית (נחשון)?
ת לא.

ש מה קורה אם תלמידים רבים נכשלים?
ת מה שקורה כשתלמידים רבים נכשלים בבחינת הבגרות.

ש היכן תתקיים ההכשרה למורים? האם היא תתקיים בזום?
ת השתלמות המורים תהיה מקצתה מקוונת ומקצתה פנים אל פנים. המפגשים פנים אל פנים יתקיימו במרכז באחד מקמפוסי האוניברסיטה הפתוחה ברעננה או בתל אביב. מועדים יימסרו מראש, כמובן.